

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра історії України та археології

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

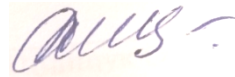
Україна в європейському історичному та культурному контекстах
підготовки першого (бакалаврського) рівня освіти
спеціальності **С 6 Географія та регіональні студії**
освітньо-професійної програми
«Соціально-економічний розвиток територій»

Силабус освітнього компонента «Україна в європейському історичному та культурному контекстах» підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань «С Соціальні науки, журналістика та інформація», спеціальності С 6 Географія та регіональні студії, за освітньо-професійною програмою «Соціально-економічний розвиток територій».

Розробник: Денисюк Василь Іванович, доцент кафедри історії України та археології, кандидат історичних наук, доцент.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

Лариса Маковецька

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри історії України та археології
протокол № 2 від 17 вересня 2025 року.

Завідувач кафедри:

проф. Ленартович О. Ю.

І. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна(очна) форма здобуття освіти	галузь знань С Соціальні науки, журналістика та інформація, спеціальність С 6 Географія та регіональні студії, освітньо-професійна програма Соціально-економічний розвиток територій, освітній рівень бакалавр	Нормативна
Кількість годин / кредитів 90/3		Рік навчання 1
		Семестр 2
		Лекції 30 год
		Семінарські 24 год
ІНДЗ: немає		Самостійна робота 30 год.
		Консультації 6 год.
	Форма контролю: залік	
Мова навчання		українська

ІІ. Інформація про викладача

ППП	Денисюк Василь Іванович
Науковий ступінь	кандидат історичних наук
Вчене звання	доцент
Посада	доцент кафедри історії України та археології
Контактна інформація	+30663893490, denysyuk.vasyl@vnu.edu.ua
Дні занять	http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація ОК. Освітній компонент *«Україна в європейському історичному та культурному контекстах»* належить до нормативних дисциплін, який формує системне уявлення про історію та культуру України у нерозривному зв'язку з європейським історично-культурним простором, вивчає, порівнює та переосмислює перебіг політичних, соціально-економічних та культурних процесів в Україні у європейському контексті, сприяє усвідомленню необхідності утвердження незалежної України та входу її як рівноправного партнера до Європейського Союзу.

2. Пререквізити: «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Постреквізити: «Соціологія», «Основи суспільної географії», «Основи економічних знань», «Географія України», «Територіальне планування та стратегування», «Країнознавство», «Розміщення продуктивних сил та регіоналістика», «Україна і світове господарство».

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Мета ОК *«Україна в європейському історичному та культурному контекстах»* є ознайомлення здобувачів освіти з історією України у сукупності суспільних і культурних явищ і подій, у їхньому поступальному розвитку з історичними закономірностями складного процесу становлення та розвитку Української держави як європейської країни від найдавніших часів до наших днів.

Основними завданнями вивчення ОК *«Україна в європейському історичному та культурному контекстах»* є:

- надати здобувачам знання про основні напрямки, тенденції та закономірності становлення й розвитку української державності, розкрити їх органічну єдність і водночас специфіку в контексті європейської цивілізації;
- ознайомити студентів із новітніми досягненнями української та європейської історичної науки;
- навчити студентів вільно оперувати історичними та культурологічними категоріями й поняттями та розуміти їх генезу;
- сформувати у студентів уміння самостійно виявляти, вивчати й аналізувати історичні та культурні процеси, події та явища;
- виховувати у студентів почуття патріотизму, пошани до історичного минулого свого народу.

4. Компетентності. Програмні результати навчання. Soft skills

Інтегральна компетентність.

•ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми з соціально-економічного розвитку територій, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у професійній діяльності, або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій і методів дослідження суспільних об'єктів та процесів.

Загальні компетентності:

•ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

•ЗК7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

•ЗК15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності:

•ФК3. Здатність збору, реєстрації та діагностики даних за допомогою відповідних методів, технологічних і програмних засобів у польових і лабораторних умовах з метою аналізу соціально-економічної ситуації на регіональному та місцевому рівнях.

•ФК7. Знання і використання специфічних для територіального розвитку і планування теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації.

•ФК13. Здатність критично осмислювати проблеми природокористування, екологічної безпеки, якості життя населення, наслідки управлінських рішень з метою проєктування соціально-економічного розвитку територій в контексті сучасних управлінських процесів в Україні, європейських державах.

Програмні результати навчання (ПРН):

•ПРН1. Знати, вміти аналізувати й використовувати у практичній діяльності базові поняття географії й територіального розвитку, а також світоглядних наук.

•ПРН13. Знати наукові концепції суспільної та природничої географії, економічні закони, закономірності й принципи діяльності, історичні аспекти

організації місцевого самоврядування в Україні, світі, розуміти причинно-наслідкові зв'язки, в тому числі з метою планування й стратегування.

Soft skills

Під час вивчення ОК здобувач освіти отримує можливість формувати та розвивати soft skills (міжпрофесійні універсальні уміння та навички) як комплекс особистісних і міжособистісних характеристик майбутніх фахівців:

- тайм-менеджмент (раціональне планування та розподіл часу у процесі постановки цілей, прийняття рішень, виконання завдань, здійснення контролю за їх виконанням та підбиття підсумків);
- комунікативна компетентність (здатність до розуміння інших культур і готовність до міжкультурного діалогу);
- командна робота (уміння працювати в команді і виконувати індивідуальні завдання задля досягнення загальної мети, здатність брати на себе відповідальність);
- критичне мислення (здатність логічно і критично мислити, аналізувати та оцінювати, інтерпретувати, самостійно приймати рішення);
- емоційний інтелект (витривалість, стресостійкість, гнучкість, позитивна емоційна установка, твердість життєвої позиції, задоволення навчанням).

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контр./ Бали
Тема 1. Вступ. Історія та культура України у системі європейської гуманітаристики.	4	2		2		ДС
Тема 2. Старокиївська держава в історії середньовічної Європи.	7	2	2	2	1	ДС, Т, 5 балів
Тема 3. Галицько-Волинська держава – «Королівство Русі» та її культура.	7	2	2	2		ДС, 5 балів
Тема 4. Українські землі у складі Великого князівства	7	2	2	2	1	ДС, Т, 5 балів

Литовського						
Тема 5. Українські землі Речі Посполитої XVI – першої половини XVII ст.	7	2	2	2	1	ДС, 5 балів
Тема 6. Східноєвропейська криза і Визвольна війна в Україні середини XVII ст.	6	2	2	2		ДС, Т, 5 балів
Експрес опитування						ЕО, 15 балів
Тема 7. Руїна. Українські землі у європейській геополітиці (1658–1678)	4	2		2		ДС
Тема 8. Гетьманщина та інші українські землі в європейській геополітиці та культурі останньої чверті XVII– XVIII ст.	6	2	2	2		ДС, РМГ, 5 балів
Тема 9. Культурне життя українських земель у XVI– XVIII ст.: європейський контекст	7	2	2	2	1	ДС, 5 балів
Тема 10. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій (кінець XVIII – початок XX ст.).	4	2		2		ДС
Тема 11. Перша світова війна і Українська революція 1917–1921 рр.	6	2	2	2		ДС, Т, 5 балів
Тема 12. Українські землі міжвоєнний період (1921–1939 рр.).	7	2	2	2	1	ДС, Т, 5 балів
Тема 13. Україна в роки Другої світової війни (1939–1945 рр.).	6	2	2	2		ДС, 5 балів
Тема 14. Україна у післявоєнні роки та в період незалежності.	7	2	2	2		ДС, Т, 5 балів
Тема 15. Європейський вибір та євроатлантична	7	2	2	2	1	ДС, 5 балів

стратегія сучасної України.						
Експрес опитування						ЕО, 15 балів
Активність на заняттях						10 балів
	90	30	24	30	6	100

Методи контролю*: ДС – дискусія, Т – тести, РМГ – робота в малих групах, ЕО – експрес опитування.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота передбачає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу по кожній темі та навчальної літератури з переліку рекомендованої викладачем літератури відповідно до структури освітнього компонента, а також підготовку до семінарських занять та виконання завдань зі списку нижче. Загалом на самостійну роботу виділено 30 години.

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Вступ. Україна в контексті історії та культури Європи. Опрацювання вступної частини з книги Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Портал, 2021. 432 с.	2
2	Старокиївська держава в історії середньовічної Європи. Підготувати есе на тему «Зовнішньополітичні відносини Русі».	2
3	Галицько-Волинська держава – «Королівство Русі» на історичній карті Європи. Опрацювати статтю Келембет С. Фінал «Королівства Русі»: боротьба за Галицько-Волинські землі в 1340–1351 рр. <i>Ruthenica</i> . 2021. Т. 16. С. 75. URL: http://resource.history.org.ua/publ/rut_2021_16_8 .	2
4	Українські землі у складі Великого князівства Литовського. Підготувати презентацію за статтею Берест П. Удільні князі Берестейські за часів Великого князівства Литовського. <i>Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного</i>	2

	педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія. 2024. № 15/57. С. 9–20. URL: https://doi.org/10.24919/2312-2595.15/57.1 .	
5	Українські землі Речі Посполитої XVI – першої половини XVII ст.). Опрацювати статтю Галушко К. Утворення Речі Посполитої. <i>Енциклопедія історії України</i> . Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2019. 842 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=2.9.1 .	2
6	Східноєвропейська криза і Визвольна війна в Україні середини XVII ст. (Хмельниччина 1648–1657 рр.). Підготувати есе за відеолекцією Котляр Ю. В. Тема 6. Револуції XVII століття в Англії та Україні. О. Кромвель і Богдан Хмельницький [Електронний ресурс]. URL: https://www.youtube.com/watch?v=zQ_ZFG6R1i0&list=PL1RRgZ43NI5FkDRkNfxCpKT-4_FzXPys&index=6 .	2
7	Руїна: геополітичні та внутрішні причини. Підготувати есе на тему «Руїна: втрачені можливості для української державності».	2
8	Гетьманщина та інші українські землі в останній чверті XVII – 80-х рр. XVIII ст. Опрацювати інтерв'ю Горобець В. Козацька держава: Гетьманщина функціонувала не так, як ми уявляли. <i>Локальна історія</i> . 28 серпня 2024 р. URL: https://localhistory.org.ua/videos/bez-bromu/kozatska-derzhava-getmanshchina-funktsionuvala-ne-tak-iak-mi-uiavliali-viktor-gorobets/ .	2
9	Культурне життя українських земель у XVI – XVIII ст. Підготувати есе на тему «Козацьке бароко»	2
10	Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій (кінець XVIII – початок XX ст.). Опрацювати статтю Карпюк О. «Шляхта» супроти «народу». <i>Історична правда</i> . 31 серпня 2022 р. URL: https://www.istpravda.com.ua/reviews/2022/08/31/161	2

	740/ .	
11	Перша світова війна і українські визвольні змагання 1914–1923 рр. Підготувати презентацією за статтею Денисюк В. Житлова сфера міст Західної Волині в умовах Першої світової війни. <i>Літопис Волині</i>. 2023. №29. С. 19–23. DOI: https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.29.03.	2
12	Україна у міжвоєнний період (1921–1939 рр.). Опрацювати статтю Шваб А. Еміграція із західноукраїнських земель у контексті національної політики II Речі Посполитої. <i>Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки</i>. Міжнародні відносини. 2011. № 21. С. 90-94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvnum_2011_21_19	2
13	Україна у роки Другої світової війни (1939–1945 рр.). Підготувати есе за відеолекцією Котляр Ю. В. Тема 7. Українське питання у Першій та Другій світових війнах. [Електронний ресурс]. URL: https://www.youtube.com/watch?v=NFM0dMCrtC4&list=PLlRRgZ43NI5FkDRkNfxCpKT-4_FzXPys&index=7	2
14	Україна у післявоєнні роки та в період незалежності. Підготувати есе на тему «Досвід України радянського періоду 1950-х – 1980-х років».	2
15	Україна на шляху до Європейського Союзу Опрацювати вступну частину монографії Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків: Книжковий клуб «КСД», 2021. 512 с.	2
Разом		30

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти. Увесь навчальний процес повинен відбуватися на засадах чесності, справедливості, відповідальності за результати своєї роботи, довіри до усіх учасників дидактичного процесу, об'єктивності оцінювання, толерантності, соціальної та гендерної рівності.

Здобувач/ка освіти повинен/на систематично відвідувати лекції та практичні заняття з ОК, не запізнюватися, аби не переривати роботу викладача та свої колег, не симулювати поганий стан здоров'я під час проведення контрольних робіт.

Політика щодо академічної доброчесності. Обов'язково потрібно дотримуватися засад академічної доброчесності: під час виконання завдань не можна привласнювати собі результати інтелектуальної діяльності інших осіб, при оформленні результатів своєї праці потрібно подавати покликання на розвідки, котрими послуговувалися у ході підготовки матеріалів, зазначити ресурси, якими користувалися; не можна підтасовувати факти, ілюстративний матеріал, бібліографічні відомості, не допускається користування шпаргалками під час виконання тестових завдань та письмових робіт.

Жодні форми порушення академічної доброчесності (недбайливе цитування, присвоєння чужих ідей чи робіт, плагіат, псевдоавторство, неповажне ставлення до учасників освітнього процесу тощо) недопустимі. У разі таких дій – адекватна реакція відповідно до [Кодексу академічної доброчесності](#).

Процес вивчення освітнього компонента здійснюється за умов дотримання здобувачами освіти та викладачем [Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки від 30.10.2020 р.](#) URL: https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Усі усні завдання належить складати у призначений викладачем час. Письмові завдання слід подати на перевірку у визначений викладачем час, оформивши відповідно до вимог, що ставляться до такого виду робіт.

Можливість отримати додаткові (бонусні) бали. Під час вивчення ОК передбачена можливість отримання здобувачем вищої освіти додаткових балів за публікацію ним тез/статті з історії України або української культури (до 6 балів).

Якщо здобувач/ка освіти не має заборгованості з тем, винесених на оцінювання, та отримав протягом семестру не менше 60 балів, то одержує відповідний підсумковий бал – задовільно (60–74), добре (75–89), відмінно (90–100). У випадку, коли здобувач/ка отримав менше як 60 балів або хоче покращити результат, то складає залік згідно з розкладом, затвердженим

навчальним відділом Волинського національного університету імені Лесі Українки. Якщо здобувач/ка не склав залік з першого разу, то має можливість перескладати його.

Критерії оцінювання здобувачів освіти на семінарських заняттях:

1 бал – незадовільна відповідь;

2 бали – неповна відповідь на поставлене питання, недостатнє володіння матеріалом;

3 бали – повна відповідь, однак не містить узагальнення, не свідчить про глибоке розуміння обговорюваних питань з теми, відсутня відповідь на додаткові питання;

4 бали – повна відповідь, однак не містить узагальнення, присутня відповідь на додаткові питання;

5 балів – самостійна повна відповідь, виявлення вміння аналізувати, порівнювати викладений матеріал, робити висновки та узагальнення.

V. Підсумковий контроль

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом. У випадку, коли здобувач отримав менше 60 балів, відбувається ліквідація викладачеві. Вона здійснюється через усне опитування.

Питання до заліку

1. Походження українського народу через призму європейського етногенезу.
2. Антична культура грецьких полісів Північного Причорномор'я.
3. Кочові цивілізації українського Степу: киммерійці, скіфи, сармати.
4. Київська Русь в історії середньовічної Європи.
5. Запровадження християнства та його вплив на політику та культуру Русі.
6. Європейський вектор у зовнішній політиці та династичні зв'язки Рюриковичів часів Київської Русі.
7. Галицько-Волинська держава – «Королівство Русі» у контексті середньовічної європейської історії та культури.
8. Українські землі у складі Великого князівства Литовського, Руського і Жемайтійського та Польського королівства.
9. Утворення Кримського ханату та його експансія на українські землі.
10. Культурно-просвітницька діяльність братств.

11. Козацтво в українській історії та культурі XVI – першої половини XVII ст. Європейські аналоги українського козацтва.
12. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний та його діяльність.
13. Люблінська унія 1569 р.
14. Берестейська унія 1596 р.
15. Розвиток культури в Україні у другій половині XVI – першій половині XVII ст.
16. Східноєвропейська криза і Визвольна війна в Україні середини XVII ст. під проводом Богдана Хмельницького. Історичні передумови і причини Хмельниччини 1648–1657 рр.
17. Переяславсько-Московська угода 1654 р. та її оцінка в історіографії.
18. Міжнародна дипломатія Війська Запорозького доби Хмельниччини. Віленський договір 1656 р.
19. Геополітичні причини Руїни.
20. Гадяцький трактат Війська Запорозького із Річчю Посполитою 1658 р.
21. Військово-політичне протистояння в Україні періоду Руїни (1658–1678 рр.)
22. Міжнародні договори та поділ українських земель між іноземними державами у 60–80-х рр. XVII ст.
23. Українські землі у європейській геополітиці та культурі останньої чверті XVII – XVIII ст.
24. Гетьман Іван Мазепа і мазепинці.
25. «Балто-Чорноморська вісь»: шведсько-український союз 1708–1709 рр.
26. Пилип Орлик та його конституційний проєкт 1710 р.
27. Запорозька Січ у XVIII ст.
28. Правобережжя і західноукраїнські землі: гайдамацький і опришківський рухи.
29. Культурне життя в Україні у другій половині XVII–XVIII ст. Феномен козацького бароко.
30. Три поділи Речі Посполитої та їхній вплив на українські землі.
31. Наддніпрянська Україна у першій половині XIX ст.
32. Західноукраїнські землі у першій половині XIX ст. «Руська трійця».
33. «Весна народів» 1848–1849 рр. і українське національне відродження.
34. Кирило-Мефодіївське товариство.
35. Суспільно-політичне життя та національні рухи в Наддніпрянщині у другій половині XIX ст.
36. Реформи 60–70-х рр. XIX ст. та їхній вплив на розвиток

Наддніпрянської України.

37. Західноукраїнські землі у другій половині XIX ст.
38. Класики української літератури, живопису, музики і театру другої половини XIX – початку XX ст.
39. Україна у Першій світовій війні.
40. Українські січові стрільці та їх культурно-просвітницька праця.
41. Українська революція 1917–1921 рр. УНР часів Української Центральної Ради.
42. Українська Держава у період гетьманату Павла Скоропадського 1918 р.
43. УНР часів Директорії, її внутрішня та зовнішня політика.
44. ЗУНР. Польсько-українська війна 1918–1919 рр.
45. Боротьба за соборність: Злука УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р. та її історичне значення.
46. Українізація в радянській Україні у 20–30-х рр. XX ст.
47. Голодомор 1932–1933 рр. в Україні: причини та наслідки.
48. Економічна та національно-культурна політика Другої Речі Посполитої стосовно західноукраїнських земель.
49. Товариства «Просвіта», «Рідна школа» та їх роль в духовному і культурному житті краю.
50. Карпатська Україна в європейській геополітиці.
51. Радянізація в західноукраїнських областях у 1939–1941 рр.
52. Початок німецько-радянської війни 1941–1945 рр. Нацистський окупаційний режим в Україні (1941–1944 рр.).
53. Культурне життя в умовах нацистської окупації.
54. Рух Опору в Україні під час Другої світової війни. Українська Повстанська Армія та її боротьба.
55. Повторна радянізація західноукраїнських областей.
56. Відбудова народного господарства в УРСР у другій половині 40-х – на початку 50-х рр. XX ст.
57. Суть і зміст процесу «десталінізації» в УРСР у період хрущовської «відлиги».
58. Радянський тоталітаризм і національна культура в УРСР другої половини 1960-х – 1985 рр.
59. Дисидентський рух.
60. Горбачовська «перебудова» в Україні.
61. Утворення Народного руху України та інших політичних партій.
62. Історичні передумови проголошення незалежності України. Акт

проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р.

63. Економічний розвиток та культурне життя в незалежній Україні.
64. Будапештський меморандум 1994 р. про гарантії безпеки для України.
65. Незалежна Україна на міжнародній арені. Шлях до ЄС.
66. Європейський вибір і євроатлантична стратегія сучасної України.
67. Проблема вступу України до Європейського Союзу і Північноатлантичного альянсу (НАТО). Євромайдан – Революція гідності 2013–2014 рр.
68. Анексія Криму Російською Федерацією та її наслідки для загальноєвропейської системи безпеки.
69. Російсько-українська війна і європейська дипломатія.
70. Україна-Європа: основні тенденції політичного, економічного та культурного співробітництва у першій чверті ХХІ ст.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90-100	Зараховано
82-89	
75-81	
67-74	
60-66	
0-59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

ЛІТЕРАТУРА

1. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Портал, 2021. 432 с.
2. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків: Книжковий клуб «КСД», 2021. 512 с.
3. Плохій С. Лінія зіткнення. Нариси про минуле та сучасне України / Переклад В. Старка. Київ: Кліо, 2024. 288 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0018369> (дата звернення: 28.08.2025 р.).
4. Терещенко Ю. Україна та Європа: нарис історії від найдавніших часів до початку XIX ст. Київ: Темпора, 2024. 892 с.
5. Бачинська О., Чухліб Т. Козацька Україна. Після зруйнування Запорозької Січі (1775-1905). К.: Арій, 2021. 352 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0015852>.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ:

6. <https://www.encyclopediaofukraine.com> – Internet Encyclopedia of Ukraine, hosted by the Canadian Institute of Ukrainian Studies.
7. <http://resource.history.org.ua/> – сайт Інституту історії України НАН України.
8. <http://archeos.org.ua/> – сайт Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.
9. <http://litopys.org.ua/>, <http://izbornyk.org.ua/> – електронна бібліотека текстів, публікацій джерел та досліджень з історії України та історії української культури IX–XVIII ст.
10. <http://historians.in.ua/> – Історичний веб-портал Historians.in.ua.